

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV VĚD O UMĚNÍ A KULTUŘE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PROMĚNA ROLE ŽENY VE SPOLEČNOSTI V OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY A
JEJÍ VLIV NA MÓDNÍ ODÍVÁNÍ

Vedoucí práce: prof. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr.

Autor práce: Eliška Hesová
Studijní obor: Kulturní studia
Ročník: třetí

2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 sb. V platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. Zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 30. července 2020

.....

Poděkování:

Chtěla bych touto cestou velmi poděkovat prof. PhDr. Bohumilu Jirouškovi, Dr., za velmi vstřícný přístup a cenné připomínky při vedení mé bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat své rodině a přítelovi, kteří mě celou dobu podporovali.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá proměnou role ženy ve společnosti v období první Československé republiky, tj. v letech 1918–1938, se kterou se pojí i proměna módy. Má za cíl ukázat, jak se tyto dva prvky navzájem ovlivňovaly a společně proměňovaly vnímání a postavení ženy. V práci, vycházející z metodologického zázemí kulturních studií a vnímání individuální a kolektivní identity, bude nastíněna atmosféra, která změnu role žen ve společnosti v období první republiky doprovázela, přičemž bude kladen důraz na kontextuální souvislosti proměny role žen ve společnosti v letech 1918–1938 s proměnou jejich šatníku.

Klíčová slova: první republika, feminismus, móda, proměna ženy

Annotation

This bachelor thesis deals with the change of women's role in society in the period of the first Czechoslovak Republic in the years 1918 – 1938. It deals with the change in fashion at this time. Its aim is to show how these two elements interacted and changed the perception of women's status. The thesis is based on the methodological background of cultural studies and perception of individual and collective identity. It will outline the atmosphere that accompanied the change of women's status in the period of the First Republic. It will also emphasize the context of changing the women's role in society in 1918-1938 in connection with transforming their clothes.

Key words: First republic, feminism, fashion, change of the woman

Obsah

Úvod.....	1
1 Československá republika.....	2
1.1 Vznik první republiky	2
1.2 Washingtonská deklarace.....	3
2 Důležité pojmy	5
2.1 Pojem Gender.....	5
2.2 Pojem feminismus.....	5
3 Emancipační snahy žen v Čechách	7
3.1 Ženské spolky	7
3.2 Vzdělání a pracovní příležitosti	8
3.3 Vstup ženy do první republiky	10
3.4 Žena voličkou.....	11
4 Významné bojovnice za ženská práva	13
4.1 Františka Plamínková.....	13
4.2 Eliška Krásnohorská.....	14
4.3 Alice Masaryková	16
5 Oděv	20
5.1 Oděv jako součást reprezentace emancipované ženy za první republiky	20
6 Vývoj odívání mezi lety 1918-1938.....	21
6.1 Móda 20. let	21
6.2 Móda 30. let	24
7 Slavné módní salony první republiky.....	26
7.1 Modelová a dům Hanny Podolské	26
7.2 Modelový dům Arnošky Roubíčkové	27
7.3 Modelový dům Rosenbaum	28
8 Módní ikony meziválečného období.....	29
8.1 Adina Mandlová.....	29
8.2 Hana Benešová.....	31
8.3 Lída Baarová	32
9 Závěr	34
Seznam použité literatury a zdrojů.....	35
Literatura.....	35
Internetové zdroje	37

Úvod

„Oblečení nezmění svět, ale ženy, které ho oblékají, ano.“ **Anne Klein**

První Československá republika je označení pro období mezi 28. říjnem 1918 a 29. zářím 1938. Toto téměř dvacetileté období mezi dvěma válkami přineslo mnoho významných událostí pro budoucí vývoj republiky a výrazně ovlivnilo všechny oblasti kulturní sféry.

Díky událostem, které se za první republiky staly, je první republika velmi atraktivní téma pro historiky, kteří se i v současné době stále vracejí do meziválečné doby a seznamují nás s novými poznatky.

Tato práce se zabývá proměnou role ženy za první republiky a současně se zaměřuje na proměnu ženské módy, která byla s proměnou ženské role úzce spojena.

Já jsem si toto téma vybrala nejen pro jeho atraktivitu a velké množství odborné literatury, ale také pro lásku k módě. Móda meziválečné doby je natolik unikátní a revoluční, že podle mne stojí za to, se jí věnovat blíže.

Práce, vycházející metodologicky z kulturních a částečně i genderových studií, je rozdělena do několika kapitol, z nichž první kapitola je věnována vzniku samostatného Československa a důležitým událostem s tím spojených. Ve druhé kapitole vysvětlují, co je myšleno pojmy – gender a feminismus. Tyto dva pojmy se neodmyslitelně pojí s následujícími kapitolami, které se věnují emancipačním snahám žen od staré Číny až do doby první republiky.

Následující kapitoly už se zaměřují hlavně na odívání žen za první republiky, které bylo silně ovlivněno dosažením větších práv pro ženy.

Literatura, kterou jsem pro tuto práci zvolila je převážně od českých autorů. Po mém bližším zkoumání jsem došla k závěru, že o tématu ženské emancipace a módě publikují více ženy než muži.

1 Československá republika

1.1 Vznik první republiky

Není úplně jisté, v jaké době se začal formovat plán k prosazení samostatného státu, ale cesta k jeho vzniku byla opravdu dlouhá a trnitá. Předcházelo jí mnoho důležitých událostí a bylo vyvinuto nemalé úsilí politických představitelů k dokončení toho, co jiní započali.¹

Československá republika vznikla těsně před koncem první světové války, která probíhala v letech 1914 - 1918. Válku odstartoval atentát na Rakousko-uherského následníka trůnu Františka Ferdinanda de Este. Ukončena byla Velká válka kapitulací Německa 11. 11. 1918.²

Již během války se někteří významní čeští muži snažili připravit půdu pro samostatný Československý stát a založili zahraniční odboj, případně s ním spolupracovali z domova. Zahraniční odboj v čele s Tomášem Garriguem Masarykem, Edvardem Benešem a Milanem Rastislavem Štefánikem navazoval kontakty v zahraničí a vyjednával podmínky pro budoucí nově vzniklý stát.³

Vznik Československé republiky, resp. v daném okamžiku teprve nezávislého Československa bez určené formy státu, je pak datován k 28. říjnu 1918. *“V pondělí 28. října 1918 ráno vyvěsila redakce Národní politiky v Praze na Václavském náměstí notu rakousko-uherského ministra Andrásyho, kterou habsburská monarchie přijímala podmínky míru amerického prezidenta Wodroowa Wilsona. Lidé zprávu pochopili jako kapitulaci Rakouska-Uherska a začali oslavovat v ulicích. Skupina českých politiků, později známých jako „Muži 28. října“, podepsala v pražském Obecním domě provolání o samostatnosti československého státu a shodou náhod se v Ženevě ve stejném čase setkali představitelé domácího zahraničního odboje. Tím se projevilo jejich úsilí a Masarykova vize nového státu triumfovala“.*⁴

Konec první republiky se přičítá 29. září 1938, kdy byl prezident Beneš donucen mocnostmi včetně Francie akceptovat v Mnichově dohodu o vydání českého pohraničí

---

¹ HAVELKA, Miloš. Spor o smysl českých dějin. Praha: TORST, 1995, s. 7

² CHARVÁT, Jaroslav. Světové dějiny. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967, s. 449-452.

³ HÁJKOVÁ, Dagmar, HORÁK, Pavel (eds.). Republika československá 1918-1938. NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 60.

⁴ TAMTÉŽ s. 73.

Německu.⁵ Na to konto prohlásil prezident Beneš: „*Ze strachu před komunismem půjdou Francouzi a Angličané s Němci. Jsou to zbabělci a nejhnusnější je, že nám řekli, že můžeme mobilizovati. Bojí se války. To historie rozsoudí, co bylo správné.*“⁶

Toto bezmála dvacetileté období nově vzniklého samostatného státu má v českých dějinách obrovský význam. I přes počáteční problémy obyvatelé Československa, vyjma sudetských Němců, kteří se chtěli spíše připojit k Německu či Rakousku, vnímali nový stát kladně. Do nové etapy pomohly také anglosaské banky, které Československu zapůjčily peníze a napomohly tak zvládnutí poválečné krize a hladšímu vstupu do nového státu. I přestože se první republika potýkala s chudobou a nezaměstnaností, nebylo to nic oproti pocitu svobody.⁷

Prezidentem byl na schůzi Revolučního Národního shromáždění v Thunovském paláci zvolen Tomáš Garrigue Masaryk, a to dne 14. listopadu 1918.⁸

První republika měla spoustu chyb, mezi něž patří politické či korupční aféry, velká nezaměstnanost či chudoba. I přes tyto nedostatky, které má ostatně každý režim, má i spoustu kladů. Jedním z nich je například velký kulturní rozmach, kterého se během trvání první republiky dosáhlo.⁹

1.2 Washingtonská deklarace

Washingtonská deklarace nebo také Prohlášení nezávislosti československého národa prozatímní vládou, vznikla oficiálně v rozmezí 13. 10. - 16. 10. 1918 ve Washingtonu (odtud washingtonská). Deklarace obsahovala několik bodů, které měly pomoci s uspořádáním nového státu, jímž první republika měla být. Jedním z takových bodů, který zapadá do konceptu této bakalářské práce, byla genderová nerovnováha. Ta už tehdy byla Masarykovi trnem v oku a v dnešním měřítku bychom o něm mohli mluvit jako o feministovi. Jeho pohled na tuto problematiku citovala ve své knize Milena Lenderová: „*Žena je mužovi úplně rovná, jen rozdíl fyzický budiž uznáván; ona je slabší*“¹⁰

Washingtonská deklarace je jeden z nejdůležitějších dokumentů československého zahraničního odboje pro vznik samostatného státu a představuje jeho

---

⁵ KLIMEK, Antonín. Vítejte v první republice. Praha: Havran, 2003, s. 301.

⁶ TAMTÉŽ s. 301.

⁷ KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918-1938). 1. díl. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929). Praha: Libri, 2000, s. 49-55.

⁸ PEROUTKA, Ferdinand. Budování státu. Praha: Lidové noviny, 1991, s. 56.

⁹ FIRT, Julius. Knihy a osudy. Brno: Atlantis, 1991, s. 331.

¹⁰ LENDEROVÁ, Milena. K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století. Praha, 1999, s. 229

vrchol. Dne 17. 10. 1918 Tomáš G. Masaryk předal hotový dokument americké vládě a prezidentovi W. Wilsonovi. Skoro v tentýž okamžik dostal americký prezident W. Wilson také dopis od rakouského císaře Karla I., ve kterém žádal o zachování Rakouska-Uherska. Wilsonovi v dopise sliboval případnou autonomii pro Česko i Slovensko. Tuto možnost T. G. Masaryk nechtěl připustit. Americký prezident a vláda se jasně shodli a vyhověli Masarykovým požadavkům k získání samostatnosti pro Československo. Nic nebránilo tomu, aby mohl T. G. Masaryk, Milan Rastislav Štefánik a Edward Beneš 18. 10. 1918 v hlavním městě Francie - Paříž (sídlo prozatímní vlády Čechů a Slováků) deklaraci publikovat. Ve stejný den byla také v okně pražského Masarykova bytu na počest vyvěšena červeno-bílá vlajka. Hned druhý den 19. 10. 1918 vyšel text Washingtonské deklarace v Pařížských novinách.

V závěru textu Washingtonské deklarace stálo: *“Mocnosti temnoty sloužily vítězství světla – vytoužený věk lidstva vstává. Věříme v demokracii - věřme ve svobodu - a ve svobodu vždy větší a větší“*¹¹

---

¹¹Washingtonská deklarace z 18. října 1918. [online], 27. 10. 2004 – [cit. 2020-07-29]. Dostupné z Britské listy: <https://legacy.blisty.cz/art/20262.html>

2 Důležité pojmy

Se změnou ženského myšlení za první republiky se neodmyslitelně pojí některé pojmy. Já jsem vybrala dva – gender a feminismus, které jsem v následujících řádcích rozvedla a vysvětlila jejich význam.

2.1 Pojem Gender

S pojmem gender jsme se ve spojení s mužem a ženou mohli poprvé setkat v roce 1955, a to v odborném článku amerického psychologa a sexuologa Johna Moneye. Slovo je přejaté z řečtiny, ale mnoho dalších jazyků ho přijalo kvůli jeho specifčnosti za své. Výjimkou není ani čeština. Gender znamená v českém jazyce rod, ale ten bývá většinou chápán v jiném smyslu, než bychom pro slovo gender potřebovali.¹²

Pojem gender bývá také často zaměňován s pojmem pohlaví, tento pojem je však chápán čistě biologicky. Zaměřuje se na fyzické rozdíly mezi ženou a mužem. Avšak pojem gender chápeme spíše jako soubor sociálních a kulturních charakteristik, které každému pohlaví přisuzujeme a odkazuje na sociální rozdíly žen a mužů. Jsou to zažitá stereotypy, které přetrvávají po staletí.¹³

„Gender označuje nikoli biologické, ale sociální aspekty pohlaví. V češtině sotva nalezneme nějaký vhodný ekvivalent. Český rod se neujal, protože bývá antropology a jinými odborníky užíván v odlišných významech. Gender vyjadřuje myšlenku, že pokud jde o sociální chování, lidé se jako muži a ženy nerodí, ale musí se - přinejmenším do značné míry - naučit jako muži a ženy jednat. Existuje totiž řada vzorců chování, které jsou ve společnosti považovány za typicky mužské, nebo ženské.“¹⁴

2.2 Pojem feminismus

I když za první feministické názory bychom mohly považovat ty ze staré Číny, přičítáme první podloženou zmínku o feminismu Mary Wollstonecraftové v její práci Obrana práv žen, která vyšla v roce 1792.¹⁵ Přímo s pojmem feminismus (z lat. femina – žena) však přišel ve svém díle Théorie des Quatre Mouvement et des Destinées Générales Charles Fourier. V tomto díle, jehož vznik je datován do roku 1808, rozvinul

---

¹² PETRUSEK, Miloslav a kol. Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996, s. 339

¹³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, Gender: Základní pojmy. [online], 2016-[cit. 2020-07-29]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/gender/gender_pojmy

¹⁴ JANDOUREK, Jan. Úvod do sociologie. Praha: Portál, 2003, s. 109-110

¹⁵ HEYWOOD, Andrew. Politologie. Praha: Eurolex Bohemila, 2004, s. 82.

autor myšlenky emancipované ženy. Mnozí však s tím, že lze jeho teorie považovat za feministické nesouhlasí. V roce 1895 se pojem feminismus objevil v recenzi neznámého francouzského časopisu. Odtud se na přelomu století začal rozšiřovat i do dalších zemí jako bylo Španělsko, Itálie, Anglie, Belgie, Německo.¹⁶

Pojem feminismus má několik směrů, jak jej chápat. Můžeme jej chápat jako životní postoj, kdy ženy usilují o stejná práva s muži. Také ho lze chápat jako myšlenkový proud, který se orientuje na ženské uvažování či uvažování o ženách. A v neposlední řadě lze chápat feminismus jako ženské hnutí, které prosazuje hlavní feministické myšlenky a postoje.¹⁷

Existuje několik proudů feminismu: Liberální feminismus, Marxistický a socialistický feminismus, Rozvojový feminismus, Radikální feminismus, Mužský feminismus, Multirasový feminismus, Postmoderní feminismus a Ekofeminismus.¹⁸

---

¹⁶ VALDROVÁ, Jana. Gender a společnost: (vysokoškolská učebnice pro nesociologické směry magisterských a bakalářských studií). Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006, s. 189-190.

¹⁷ VODÁKOVÁ, Alena a Olga. Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, s. 339.

¹⁸ VALDROVÁ, Jana. ABC feminismu. Brno: Nesehnutí, 2004. s. 203-210.

3 Emancipační snahy žen v Čechách

3.1 Ženské spolky

Ještě na počátku 17. století byla většina společnosti přesvědčena, že žena je hlavně matka, manželka a hospodyně, jejímž posláním je starat se o děti, domácnost a být chápavá ke svému těžce pracujícímu muži. Doba osvícenství však přinesla revoluci a na přelomu 17. a 18. století zaznamenáváme názory, že žena je rovna muži. Pomalu se začíná rodit myšlenka na jejich zrovnoprávnění.¹⁹

„Žena má býti matkou, to prý je její povolání od přírody. Prosím, povězte stejně: muž má od přírody povolání býti otcem - a hned uvidíte, jak argument je slabý. Matka je jistě něco nadmíru krásného, ve slově matka dá se povědět mnoho, co člověku je drahé. Ale jsou všechny matky tak ideální? A proč děláme svátost jen z mateřství a ne stejně z otcovství? Mluví se o domácnosti a životě v domácnosti, - tam prý muž po své lopotě denní musí okřát atd. Prosím vás, copak nevidět ty muže, jak večer po té lopotě chodí do hospody? Kde je tu domácnost? Ano, bude domácnost a bude něco, o čem nemáme potuchy, až muž a žena si budou naprosto rovni, domácnost teprve bude, až muž snese, aby žena jeho byla stejně samostatná, jako on.“²⁰

V Čechách se názor, že žena je tak dobrá, jak dobrá je matka a manželka, začíná měnit zhruba v polovině 19. stol. Ženy se v této době začaly zapojovat do veřejného života. Zakládaly ženské spolky, kterými se ženám dostávalo lepšího vzdělání a společenského postavení.²¹

Jedním z prvních spolků, který v Čechách vznikl, byl spolek sv. Ludmily. Založila ho v roce 1851 hraběnka Schönbornová a v roce 1865 do spolku vstoupila velká bojovnice za ženská práva Marie Riegrová. Ta se postarala o to, že se ze spolku orientovaného na podporu vdov v nouzi stal spolek vzdělávací. Marie Riegrová organizovala kurzy šití, pletení, háčkování a další vzdělávací činnosti. Po jejím odchodu v roce 1873 se spolek vrátil k jeho původní činnosti.²²

Dalším ze spolků, který významně přispěl k ženské osvětě a tím i k jejich emancipaci, byl Americký klub dam. Klub byl založen v roce 1865 a hlavou toho

---

¹⁹ MALÍNSKÁ, Jana. Do politiky prý žena nesmí – proč?: vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století. Praha: Slon, 2005, s. 26-27.

²⁰ MASARYK, Tomáš G. Mnohoženství a jednoženství. Praha: nakl. I. Koči. 1925, s. 23.

²¹ BAHENSKÁ, Marie. Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělání a ženské spolky v Praze v 19. století. Praha: Libri, 2005, s. 53.

²² Tamtéž s. 61.

spolku nebyla překvapivě žena, ale muž – Vojtěch Náprstek. Ten se snažil svými přednáškami z různých oborů, nabídnou ženám co nejvíce informací. Chtěl také ženám ukázat, že se mohou podílet na stejných činnostech jako muži a organizovat si svůj vlastní čas.²³

Americký klub dam byl zpočátku spolek pro vybrané členky. Setkávaly se v něm jen ženy střední společenské vrstvy a ženy a dcery vlastenců. Po smrti Vojtěcha Náprstka se však jeho manželka Josefa Náprstková rozhodla toto pravidlo změnit. Od této chvíle usilovně pracovala na tom, aby nedělní přednášky mohly navštěvovat jak členky, tak i nečlenky tohoto spolku a dokonce i služby. Služky totiž měly podle manželky V. Náprstka nejhorší vzdělání, ale i nejmenší šanci to změnit. Přípravy těchto veřejných nedělních přednášek pro ženy zabraly mnoho času. První Nedělní dýchánek byl zrealizován až v roce 1901 a poslední v roce 1913. Během této doby se uskutečnilo přesně padesát sedm dýchánek, které navštívilo 59 212 žen a přednášelo na nich mnoho známých a inspirativních lidí (Hana Kvapilová, Vlasta Pittnerová, Marie Hübnerová, František Ondříček, František Kmoch a další). Konec Amerického klubu dam a jeho Nedělních dýcháneků přišel nečekaně. Nejprve ho zasáhla ztráta Konkvitského sálu, kde přednášky probíhaly a následně začátek první světové války.²⁴

3.2 Vzdělání a pracovní příležitosti

Ruku v ruce s lepším vzděláním českých žen přišla i touha po práci, která umožňovala větší samostatnost a finanční nezávislost. Ženám bylo umožněno zúčastnit se kurzů a v roce 1865 byla dokonce Marií Riegrovou otevřena škola pro ženy, která nabízela různé učební programy. Ženy se tak mohly naučit šít, kreslit, rýt nebo porozumět účetnictví. Stále však přetrvávaly obavy z ženské práce, z čehož pramenilo málo pracovních příležitostí.²⁵

V roce 1870 byla otevřena první dívčí střední škola ukončená maturitou pod záštitou státu. Tento krok odstartoval vznik dalších dívčích škol. V roce 1871 to byl Ženský Výrobní spolek český, provozující obchodní a průmyslovou školu. V roce 1884 městská dívčí průmyslová škola v Praze, kde se dívky učily šít oděvy. Z počátku bylo

---

²³ SECKÁ, Milena. Americký klub dam: krůček k ženské vzdělanosti. Praha: Národní muzeum, 2012, s. 12-14.

²⁴ BAHENSKÁ Marie, MALÍNSKÁ Jana (edd.). Ženy a politika (1890-1938). Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i., 2014, s. 30-39.

²⁵ LENDEROVÁ, Milena. ed. Žena v českých zemích od středověku do 20. století. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, s. 419-422.

vzdělání dívek takové, aby ho samy využily ve svých domácnostech a byly tak připravené na budoucí roli manželky. Nasvědčoval tomu i fakt, že pokud se žena chtěla stát úřednicí či učitelkou, potřebovala dobré vzdělání, které bylo finančně velmi nákladné. Jakmile se však chtěla žena - úřednice vdát, předpokládalo se, že s prací úřednice skončí a bude se naplno věnovat své roli manželky. Žena – učitelka to v tomto směru měla ještě těžší. Učitelky měly zákonem nařízený celibát. Pokud se žena – učitelka chtěla vdát, musela ze zaměstnání odejít.²⁶

Velký zlom nastal se založením prvního dívčího gymnázia v roce 1890. Za jeho vznikem stojí spolek pro ženské studium Minerva v čele s Eliškou Krásnohorskou. Dívky se na gymnázium nevzdělávaly proto, aby zlepšily dovednosti úzce spojené s rolí ženy, studium gymnázia bylo bráno jako příprava na univerzitu. V roce 1917 bylo gymnázium přejmenováno na Městské dívčí reálné gymnázium Elišky Krásnohorské. Po válce se začalo ústavu dařit natolik, že byl rozdělen na První české městské dívčí reálné gymnázium Elišky Krásnohorské a Městské dívčí reálné gymnázium Charlotty Masarykové. Následovalo otevření dalších gymnázií pro dívky.²⁷

Jen malý krůček zbýval od maturity na gymnáziu k nástupu na univerzitu. V Čechách se však první dívky objevily na univerzitě, konkrétně na pražské filozofické fakultě, až v roce 1897. Do té doby musely jezdit dívky za univerzitním vzděláním do zahraničí. Vzdělání v zahraničí bylo nejen velmi nákladné, ale česká vláda pro něj neměla pochopení. To se změnilo v roce 1896, kdy byl dvou dívkám studujícím lékařskou fakultu v zahraničí uznán titul i v habsburské monarchii. Před zánikem monarchie nemohly dívky získat v Čechách jiné univerzitní vzdělání než na filozofické či lékařské fakultě.²⁸

Jako českobudějovická rodačka nesmím opomenout také vznik první dívčí školy v Českých Budějovicích. Ta byla založena v roce 1871 biskupem Janem Valeriánem Jirsíkem. První dívčí škola U svatého Josefa byla také první českou obecnou školou, kterou jsme ve městě mohli najít. Záhy začaly vznikat další výhradně české dívčí školy (národní a odborné školy, učitelské ústavy, lycea) a dívky tak měly možnost si aspoň

---

²⁶ Tamtéž s. 424-433.

²⁷ Tamtéž s. 435-438.

²⁸ Tamtéž s. 439-443.

z části určit, kterým směrem se vydají. Velkou zásluhu na vzniku nových dívčích škol měl spolek Matice česká a spolek Ludmila v čele s Janou Zátkovou.²⁹

Přichází 20. století a s ním i Velká válka. Muži jsou mobilizováni a místo domů, odjíždějí do kasáren. Ženy proto musí vystoupit ze svých obvyklých rolí a začít zastávat mužské pracovní pozice. Do této doby živil rodinu obvykle muž. Peníze, které ženě neposkytl, neměla. Nyní je finančně nezávislá, a to se začíná odrážet i v módním průmyslu.

Ženy nahradily muže v továrnách, řemeslné výrobě i úřednických pozicích, ale přesto se stále staraly o jejich ratolesti a domácnost. První světová válka přinesla ženám nejen nové zkušenosti, ale často také možnost ukázat jejich schopnost vykonávat stejnou práci jako muži. Po konci války a návratu mužů k práci před válkou, se velká část žen vrátila zpět do svých domácností. Menší část žen na svých pracovních pozicích zůstala.³⁰

3.3 Vstup ženy do první republiky

Konec první světové války přinesl mnoho událostí a změn. Jednou z nich, pro nás tou nejdůležitější, je vznik Československé republiky. První republika, jak Československé republice také říkáme, vznikla 28. října 1918, kdy Národní výbor vydal zákon o zřízení samostatného československého státu.³¹

I když mezi lidmi stále přetrvával názor, že hlavním úkolem ženy je být matka, společnost první republiky v čele s prezidentem Tomášem G. Masarykem je problematice volání žen o stejná práva s muži nakloněna víc, než kdy byla.³² Velkou měrou tomu přispěly samotné ženy svou neutuchající snahou o zlepšení. Příkladem velkých bojovnic za ženská práva jsou Eliška Krásnohorská, Františka Plamínková, Božena Viková-Kunětická nebo Alice Masaryková. Není to však jen zásluha žen samotných, podporu ženské emancipaci prokazovali svými činy i někteří muži jako Vojtěch Náprstek, František Palacký nebo Tomáš Garrigue Masaryk.

---

²⁹ NOVOTNÁ, Klára. „Matka na svých rukou chová celý svět.“ Dámský spolek Ludmila v Českých Budějovicích a jeho dívčí vychovávací ústavy (1885-1950). České Budějovice, 2011. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Historický ústav. s. 19-20.

³⁰ LENDEROVÁ, Milena. ed. Žena v českých zemích od středověku do 20. století. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, s. 352-355.

³¹ CUHRA, Jaroslav. České země v evropských dějinách IV: Od roku 1918. Praha, 2006, s. 91.

³² LENDEROVÁ, Milena. ed. Žena v českých zemích od středověku do 20. století. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, s. 464.

Ženy vstupovaly do první republiky plné sebevědomí do dalších bojů o jejich lepší práva. Vznikalo mnoho nových spolků, kde se ženy setkávaly podle jejich sociálního statusu nebo zájmů.³³

Československá republika přinesla i další možnosti v oblasti vzdělání pro dívky. Po jejím vzniku otevřela své brány dívkám nejprve Právnická fakulta a poté i České vysoké učení technické. Díky přístupnějšímu vzdělání dívky získávaly také lepší profesní uplatnění.³⁴

S čím však ženy stále bojovaly a nebylo jim to dopřáno, byla rovnost politická. Stále jim chybělo volební právo a možnost podílet se na zákonodárné moci státu.³⁵

3.4 Žena voličkou

Za volební právo bojovala již době monarchie Božena Viková Kunětická. Ta byla první ženou zvolenou do sněmu. Ženy sice zatím nemohly volit, ale mohly být teoreticky voleny. Přístup do zemského sněmu jí byl i tak zamezen.³⁶

O právo moci volit usilovaly ženy dlouhá léta, byl to další velký krok k dosažení rovnosti s muži. Po velkých bojích a díky obrovské snaze jednotlivců i ženských spolků, se tento krok stal v roce 1920 spolu s první československou ústavou skutečností.

Je nutno říci, že ne všechny ženy volební právo tvrdě prosazovaly. Samotné aktivistky se dělily na dva tábory. Jedna část byla pro, druhá část se tohoto kroku obávala.³⁷

Po prvních volbách na jaře 1920, při kterých mohly poprvé ženy volit, se ženy začínají dostávat i do poslanecké sněmovny a senátu. Působí v oblasti zlepšení postavení žen ve společnosti, školství, vzdělání, úpravy rodinného života a ženské práce. Prosazují pokrokové zákony, jako je zákon o podpoře v nezaměstnanosti. Zaslужují se o zavedení nemocenské a mateřské dovolené.

Ženská národní rada založená v roce 1922, které předsedala Františka Plamínková, a v jejíž komisi usedla například i JUDr. Milada Horáková, se snažila

---

³³ UCHALOVÁ, Eva. Česká móda 1918-1938 elegance první republiky. Praha: Olympia ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem Praha, 1996, s. 11.

³⁴ LENDEROVÁ, Milena. ed. Žena v českých zemích od středověku do 20. století. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, s. 439-447.

³⁵ LENDEROVÁ, Milena. K hříchu i modlitbě: žena v minulém století. Praha, 1999, s. 263-265.

³⁶ HENDRYCHOVÁ, Soňa. Z historie feminismu v českých zemích. In Společnost žen a mužů z aspektu gender. Praha: Open Society Fund, 1999, s. 43-45.

³⁷ MUSILOVÁ, Dana. Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939. České Budějovice, 2007

uvést rovnoprávnost mužů a žen danou ústavou do praxe. Řešila právní, hospodářské a kulturní otázky zrovnoprávnění žen a jejich sociální ochranu.

Ženská národní rada byla zastoupena i v předsednictvu Mezinárodní ženské rady, Mezinárodní aliance pro volební a občanská práva žen, Mezinárodní sdružení výdělečně činných žen atd. Byla přítomna všude, kde šlo o zájmy žen a republiky.

Předsedkyní byla zvolena Františka Plamíková. Ta bojovala proti nacismu a dokonce napsala Hitlerovi dopis, v němž ho kritizovala a později za to zaplatila životem.³⁸ Více o Františce Plamíkové v samostatné kapitole.

---

³⁸ HENDRYCHOVÁ, Soňa. Z historie feminismu v českých zemích. In Společnost žen a mužů z aspektu gender. Praha: Open Society Fund, 1999. s. 43-47.

4 Významné bojovnice za ženská práva

4.1 Františka Plamínková

Františka Plamínková se narodila 5. února 1875 v Praze. Díky jejím rodičům, kteří si zakládali na vzdělání svých dětí, se jako mladá rozhodla pro studium ve Státním ústavu ke vzdělávání učitelek. Učitelkou se také stala a práce ji velmi naplňovala. A to i přesto, že v Rakousku-Uhersku platil zákon, který nařizoval učitelkám život v celibátu. Františka Plamínková začínala jako učitelka na obecných školách v Táboře a později se přesídlila do Prahy, kde se své profesi věnovala dál. Během práce v Praze navštěvovala jako studentka umělecko-průmyslovou školu. Ve volném čase také docházela na Filozofickou Fakultu Univerzity Karlovy, kde mimo jiné přednášel i její oblíbenec Tomáš G. Masaryk.

Nesouhlas se zákonem o dodržování celibátu byl jeden z důvodů, proč se Františka začala zajímat i o jiné směry, než bylo učitelství. My ji proto dnes známe spíše jako političku, novinářku a hlavně bojovnici za ženská práva.

V roce 1903 spoluzaložila Ženský klub český, byla také členkou Výboru pro volební právo žen a dalších organizací, které se ženským právem zabývaly. Díky tomu se ji v roce 1919 podařilo zrušit zákon o dodržování celibátu učitelek. Později vstoupila i do politiky a v roce 1923 založila Ženskou národní radu. Od roku 1925 do roku 1939 vykonávala pozici Senátorky.³⁹

Dosáhnout rovnosti muže a ženy bylo pro Plamínkovou posláním, kterému obětovala celý svůj život. Nikdy se však nepokusila ohrozit svět mužů tím, že by potlačila jejich prostor. Přála si rovnost obou pohlaví založenou na svobodě.⁴⁰

Františka Plamínková byla v roce 1942 kvůli svým názorům na okupaci zatčena a převezena do koncentračního tábora Terezín. 30. června 1942 byla zastřelena na střelnici v Kobylisích.⁴¹

---

³⁹ KADLECOVÁ, Markéta. Františka Plamínková: zapomenutá bojovnice. Fórum 50%. [online], 22. 6. 2007-[cit. 2020-07-19]. Dostupné z: <http://padesatprocent.cz/cz/frantiska-plaminkova-zapomenuta-bojovnice>

⁴⁰ BAHENSKÁ, Marie, Libuše HECZKOVÁ a Dana MUSILOVÁ. Ženy na stráž!: české feministické myšlení 19. a 20. století. Praha: Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, 2010, s. 237.

⁴¹ KADLECOVÁ, Markéta. Františka Plamínková: zapomenutá bojovnice. Fórum 50%. [online], 22. 6. 2007-[cit. 2020-07-19]. Dostupné z: <http://padesatprocent.cz/cz/frantiska-plaminkova-zapomenuta-bojovnice>

4.2 Eliška Krásnohorská

Eliška Krásnohorská, vlastním jménem Alžběta Pechová se narodila 18. listopadu 1847 v Praze. Pocházela z osmi dětí a od mala trpěla závažným revmatickým onemocněním. Od útlého věku milovala knihy a po rodičích zdědila sklony k estetickému cítění. Eliška navštěvovala tehdy vyhlášenou soukromou školu manželů Svobodových, kde se poprvé setkala s oslovením Eliška. Jméno Eliška bylo českou podobou jména Alžběta.⁴²

Když Eliška ve dvanácti letech opouštěla školu s tím, že jí víc dát nemůže, přihlásila ji její matka do ústavu slečen Krausových, kde se měla zdokonalit v ženských ručních pracích. Nevydržela zde však dlouho. Po neshodách s dalšími žačkami se Eliška rozhodla přijmout nabídku manželů Svobodových a začala pomáhat s vyučováním francouzského jazyka. Ve 14 letech tak dostala svůj první honorář. Osud však nebyl na Eliščině straně. Její těžké revmatické onemocnění propuklo v plné síle a Eliška se musela prozatím vzdát všech svým snů. Vzdělávala se doma, četla a psala básně.⁴³

V roce 1863 za pomoci Karoliny Světlé, se kterou se seznámila na večírku, kde se z nich staly blízké přítelkyně, publikovala Eliška své první básně. Spolu s publikováním jejích veršů se zrodil také její pseudonym Eliška Krásnohorská.⁴⁴

V roce 1866 po propuknutí prusko-ruské války utekla rodina Pechova i s Eliškou do Plzně. Eliška zde však byla nešťastná a v roce 1874 se stěhovala zpět do Prahy. Zde se začíná více zajímat o otázku ženství. Stala se redaktorkou Ženských listů a jako sekretářka pracovala pro Výrobní spolek.⁴⁵

K otázce zlepšení ženského vzdělání a samostatnosti se Eliška Krásnohorská vyjadřovala velmi často a důrazně: „*Jestliže tedy ženám dostalo se jen zanedbání i těch vědomostí, kterých jim třeba k dosažení koruny manželské a mateřské, nelze mysliti, že lépe postaráno jest o valný zástup žen, pro něž koruna ta musí zůstati pouhou vidinou.*“⁴⁶

---

⁴² VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Eliška Krásnohorská. Praha: Melantrich, 1987, s. 1-15.

⁴³ Tamtéž s. 17-21.

⁴⁴ Tamtéž s. 23.

⁴⁵ Tamtéž s. 30-35.

⁴⁶ ČASOPIS OSVĚTA, Ženská otázka u nás i jinde, 1874.

V roce 1895 vyšla v časopisu *Ženské listy* petice na podporu založení spolku Minerva a otevření prvního gymnázia pro dívky. Petici sepsala sama Eliška Krásnohorská.⁴⁷

Protože samotné Elišce se za celý život nedostalo takového vzdělání, které by si představovala, rozhodla se toto vzdělání dopřát alespoň ostatním dívkám. Nápad na založení gymnázia pro dívky a zlepšení jejich situace v sobě nosila již několik let předtím, než ho v 90. letech začala realizovat. První velké zklamání při honbě za jejím snem bylo odmítnutí ze strany Ženského výrobního spolku, od kterého očekávala podporu. Bohužel se tak nestalo, a tak v roce 1890 založila Eliška Krásnohorská svůj spolek s názvem Minerva. Spolek Minerva měl 16 členů, ale veškerou práci odváděla z velké části Eliška sama. A vyplatilo se. 26. Července 1890 bylo pro spolek Minerva oficiálně schváleno povolení založit dívčí střední školu, od roku 1910 byla tato dívčí střední škola oficiálně prohlášena za reálné gymnázium pro dívky a od roku 1917 nesl ústav název První městské dívčí reálné gymnázium Elišky Krásnohorské.⁴⁸

Prvních maturity se na dívčím gymnáziu konaly v roce 1895 a úspěšně je složilo 18 studentek. Prozatím dívky nesměly v habsburské monarchii navštěvovat univerzity, za univerzitním vzděláním tak musely do zahraničí. I to se mělo s přispěním Elišky Krásnohorské brzy změnit. Už v roce 1896 mohly dívky začít navštěvovat některé univerzitní přednášky. O rok později, tedy v roce 1897 mohly ženy začít navštěvovat filozofickou fakultu v Praze jako studentky a v roce 1900 také fakultu lékařskou. Od roku 1901 díky dodatku v maturitním vysvědčení mohly absolvovat studium na univerzitách i absolventky Minervy.⁴⁹

Alice Masaryková ve svém díle *Dětství a mládí o Elišce Krásnohorské* napsala: „*V naší rodině rovnocennost žen a mužů byla považována za samozřejmost, a proto jsem tenkrát nedovedla posoudit, kolik odvahy si vyžadovalo dílo Elišky Krásnohorské. Dnes, když chápu velikost jejího výkonu, vzpomínám jí s nekonečnou vděčností.*“⁵⁰

Jak můžeme vidět, Krásnohorská má za svůj život nesporné zásluhy v oblasti ženského vzdělání. Boj o lepší práva žen ji provázal až do jejích 79 let, kterých se i přes vleklé zdravotní problémy dožila. Úspěchy však sklízela i jinde. Byla úspěšnou básnířkou, literární kritičkou, překladatelkou, prozaičkou a také autorkou několika libret

---

⁴⁷ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Eliška Krásnohorská. Praha: Melantrich, 1987, s. 37.

⁴⁸ Tamtéž. s. 42-45.

⁴⁹ BAHENSKÁ, Marie. Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělání a ženské spolky v Praze v 19. století. Praha: Libri, 2005, s. 131-133.

⁵⁰ MASARYKOVÁ, Alice. Dětství a mládí. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994, s. 71.

Bedřicha Smetany. Na Karlově univerzitě získala Krásnohorská čestný doktorát a za svůj celoživotní přínos v oblasti literatury byla jmenována členkou České akademie věd a umění.⁵¹

Závěrem použiji slova Drahomíry Vlašínové, která o Alžbětě Pechové, neboli Elišce Krásnohorské napsala: „*Krásnohorská patří mezi autory rozporné a živé. Křivdilo se jí, křivdila i ona některým svým současníkům, ale její obětavost pro národní zájmy a ženské hnutí budí uznání a respekt i po letech, stejně jako dar vyhrocovat stanoviska a živě vést spor. Imponuje i její hrdinství, s nímž překonávala své nemalé zdravotní potíže. Obětovala se pro národ a pro ženské hnutí, ale necítila tuto oběť jako břemeno, její neúnavná činnost ji naplňovala štěstím nebo aspoň uspokojením. Výkonnost, statečnost, služba nadosobnímu ideálu – to jsou vlastnosti, pro které Eliška Krásnohorská jistě právem ujde zapomnění.*“⁵²

4.3 Alice Masaryková

3. května 1879 se čerstvým manželům Masarykovým narodila ve Vídni prvorozená dcera Alice Garrigue Masaryková a o rok později i syn Herbert. Když byly Alici tři roky, přestěhovala se celá rodina z Vídně do Prahy, kde se její otec Tomáš G. Masaryk věnoval výuce na filozofické fakultě a matka Charlotta překladatelské činnosti. V Praze přibyli do rodiny ještě syn Jan a dcera Olga. Protože byli oba rodiče velmi vzdělaní, zakládali si i na vzdělání svých dětí. Alice se učila několika jazykům, hře na klavír a byla vedena ke kvalitní literatuře. Často také s rodiči navštěvovala spolek Americký klub dam, kde se otevírala témata na podporu ženské emancipace.⁵³

I díky poloze jejich bytu v Praze v ulici Školské mohla Alice Masaryková začít navštěvovat tamní přípravku vyšší dívčí školy.⁵⁴ Později se celá rodina přestěhovala na Malou Stranu, kde Alice nastoupila na místní měšťanskou dívčí školu, kterou se rozhodla v roce 1892, kdy dosáhla věku 13 let, ukončit. Po ukončení měšťanské školy se rozhodovala o dalším vzdělání.⁵⁵ V tu dobu jí do cesty vstoupil spolek Minerva, který v roce 1890 založila Eliška Krásnohorská s cílem otevřít první dívčí gymnázium. Protože byl proces založení prvního dívčího gymnázia velmi zdlouhavý, nejprve dostal

---

⁵¹ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Eliška Krásnohorská. Praha: Melantrich, 1987. s. 182-185.

⁵² Tamtéž s. 185.

⁵³ LOVČÍ, Radovan. Alice Garrigue Masaryková - Život ve stínu slavného otce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007, s. 27-35.

⁵⁴ MASARYKOVÁ, Alice. Dětství a mládí. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994, s. 34.

⁵⁵ Tamtéž s. 55.

spolek Minerva 26. června 1890 povolení založit dívčí střední školu a od roku 1910 byla tato dívčí střední škola oficiálně prohlášena za reálné gymnázium pro dívky.⁵⁶

Alice Masaryková neváhala a plná očekávání a nových vědomostí nastoupila v roce 1892 na Minervu. Po šesti letech úspěšně absolvovala maturitní zkoušku a vydala vstříc univerzitnímu životu. Od dětství snila Alice o povolání lékařky, a tak se přihlásila na lékařskou fakultu v Praze jako mimořádná posluchačka. Díky špatné situaci se studujícími dívkami v habsburské monarchii však nebyla Masaryková plnohodnotnou studentkou a její uplatnění v lékařství tak nemělo žádnou budoucnost. Proto po roce na lékařské fakultě studium ukončila a přihlásila se na filozofickou fakultu v Praze, kde získala status řádné studentky.⁵⁷

Disertační práci na filozofické fakultě v Praze obhájila Alice Masaryková v roce 1903. Následně se jí podařilo složit rigorózní zkoušky z filozofie a historie a díky tomu se zapsala do historie jako první žena v Čechách s doktorským titulem z historie. Po promoci odjela na postgraduální studium do Lipska, kde navštěvovala přednášky ze sociologie historie a ekonomie.⁵⁸ Alice Masaryková absolvovala také roční výuku na univerzitě v Berlíně, kde studovala ekonomii a sociologii.⁵⁹

Studium sociologie ji uhranulo natolik, že se rozhodla po ukončení studií odcestovat do rodné země její matky Charlotty. Přijala pozvání Marry McDowellové, ředitelky univerzitního střediska přistěhovalců v Chicagu, kde se blíže seznamovala s povoláním sociální pracovnice. „*Ze svého pobytu v Chicagu jsem si odnesla přesvědčení, že sociální práci přispívá duchovní uvědomělost, všeobecné vzdělání a houževnatá pracovitost.*“⁶⁰

Po návratu z Ameriky působila Masaryková od roku 1906 do roku 1910 jako pedagožka na lyceu pro dívky v Českých Budějovicích, poté nastoupila na Dívčí reformní reálné gymnázium v pražských Holešovicích. Na obou školách se nebála otevírat sociální témata, která jí byla blízká.⁶¹

Po návratu do své domoviny se také Masaryková rozhodla vstoupit do Sdružení akademicky vzdělaných žen. Sdružení akademicky vzdělaných žen se zasazovalo o

---

⁵⁶ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Eliška Krásnohorská. Praha: Melantrich, 1987. s. 42-44.

⁵⁷ LOVČÍ, Radovan. Alice Garrigue Masaryková - Život ve stínu slavného otce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. s. 42-47.

⁵⁸ Tamtéž s. 57- 60.

⁵⁹ SKILLING, H, G. Matka dcera, Charlotta a Alice Masarykovy. Praha: Gender Studies o. p. s., 2001, s. 62-64.

⁶⁰ MASARYKOVÁ, Alice. Dětství a mládí. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994, s. 104.

⁶¹ SKILLING, H, G. Matka dcera, Charlotta a Alice Masarykovy. Praha: Gender Studies o. p. s., 2001. s. 70-73.

absolutní rovnost muže a ženy a úzce spolupracovalo s Československým abstinentským svazem, kterého byla Masaryková také členkou. Sdružení poskytovalo dívkám informace o studiu na univerzitách a pomáhalo jim v hledání práce. I přesto bylo sdružení terčem kritiky a jeho největší sláva přišla až s příchodem první světové války.⁶²

I přes lásku k sociologii se Masaryková nevzdávala ani své publikační práce a za své překlady byla mnohdy oceňována.⁶³

Za největší problém v oblasti sociální práce považovala Masaryková před vznikem první republiky chybějící instituci, která by poskytovala plnohodnotné vzdělání dalším uchazečům o tento obor. Rozhodla se proto tento problém změnit a společně se Sdružením akademicky vzdělaných žen a s Jaroslavem Kallabem byla v pražském Podolí v roce 1918 otevřena Vyšší sociální škola.⁶⁴

Po vzniku první republiky, kdy byl otec Masarykové zvolen prezidentem, vstoupila Alice do Československé strany sociálně demokratické a stala poslankyní v Revolučním národním shromáždění. Ve funkci vydržela necelý rok a v září roku 1919 odstoupila. Masaryková se zřekla veškerého politického působení a zaměřila se na činnost pro Československý Červený Kříž.⁶⁵

Neaktivita na politické scéně ji však nevydržela dlouho. Po těžkém onemocnění její matky Charlotty se jako nejstarší dcera musela ujmout role první dámy. Tuto roli nakonec vykonávala, až do onemocnění jejího otce, dlouhých sedmnáct let.⁶⁶

V roce 1919 byla v Československu s velkým přispěním právě Masarykové založena pobočka Červeného kříže – Československý Červený kříž a Masaryková byla zvolena jeho předsedkyní. Masaryková věnovala sdružení veškerý svůj čas a energii. Sama organizovala různé akce, přednášela o špatných hygienických návycích, problematice alkoholismu, pomáhala budovat sanatoria. Docházela dokonce k lékařům, kde se vzdělávala v onemocněním tuberkulózou.⁶⁷

---

⁶² LOVČÍ, Radovan. Alice Garrigue Masaryková - Život ve stínu slavného otce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. s. 105-110.

⁶³ Tamtéž s. 123.

⁶⁴ KUTNOHORSKÁ, Jana. Historie ošetřovatelství. Praha: Grada, 2010, s. 79.

⁶⁵ LOVČÍ, Radovan. Alice Garrigue Masaryková - Život ve stínu slavného otce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. s. 199-205.

⁶⁶ SKILLING, H, G. Matka dcera, Charlotta a Alice Masarykovy. Praha: Gender Studies o. p. s., 2001. s. 110-111.

⁶⁷ LOVČÍ, Radovan. Alice Garrigue Masaryková - Život ve stínu slavného otce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. s. 245-255.

Když 14. září 1937 zemřel T. G. Masaryk a politická situace v Československu se po podepsání Mnichovské dohody v roce 1938 se komplikovala, musela se Alice Masaryková vzdát své funkce předsedkyně Československého Červeného Kříže a přemístit své působení v Červeném kříži do USA.⁶⁸

Po konci války v roce 1945 se Alice vrátila zpět do Československa. Československý Červený kříž obnovil svou aktivitu a Masaryková se vrátila ke svému postu předsedkyně. V roce 1947 od své funkce odstoupila a zůstala jen řadovou členkou.⁶⁹

Politické změny, zejména výhra KSČ ve volbách, vedly Masarykovou k rozhodnutí, přestěhovat se nejprve v roce 1948 do Ženevy, a poté (1950) do USA, kde se usadila natrvalo.⁷⁰ 29. Listopadu 1966 zemřela Alice Masaryková v Miami, kam se přesunula z Chicaga v roce 1957, tiše ve spánku. Bylo jí 87 let.⁷¹

Alice Masaryková milovala pomáhat druhý i přesto, že možná díky tomu zůstala celý život svobodná a bezdětná.

---

⁶⁸ SKILLING, H. G. Matka dcera, Charlotta a Alice Masarykovy. Praha: Gender Studies o. p. s., 2001. s. 126.

⁶⁹ LOVČÍ, Radovan. Alice Garrigue Masaryková - Život ve stínu slavného otce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. s. 354.

⁷⁰ SKILLING, H. G. Matka dcera, Charlotta a Alice Masarykovy. Praha: Gender Studies o. p. s., 2001. s. 130-133.

⁷¹ LOVČÍ, Radovan. Alice Garrigue Masaryková - Život ve stínu slavného otce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. s. 426-427.

5 Oděv

Milena Lenderová v knize *Z dějin české každodennosti* píše, že: „Podle Ottova slovníku naučného slouží oděv k „ochraně těla proti nepříznivým (zejména nízkým) stupňům teploty, proti náhlým změnám teploty, proti škodlivým vlivům mechanickým, proti vlhkosti, prachu; zároveň vyplňuje jakýsi úkol mravní a estetický“⁷² To však už platí jen z části. Postupem času se stal oděv spíše odrazem životního stylu nositele, ukazatelem jeho sociální či profesní vrstvy, výrazem politických sympatií a v neposlední řadě prostředkem sociální komunikace.⁷³

5.1 Oděv jako součást reprezentace emancipované ženy za první republiky

Na ženskou módu první republiky měla nesporný vliv nastupující ženská emancipace. Možnost studovat, více pracovních příležitostí a nový životní styl vedl k tomu, že ženy v Československu začaly v módě upřednostňovat především praktičnost a pohodlnost před velkými zdobenými róbami.⁷⁴ Od 20. let začínají ženy také sportovat, a to s sebou přináší i nový ideál krásy. Žena první republiky je sportovního typu, štíhlá, s vlasy nakrátko ostříhanými.⁷⁵

Všechny tyto aspekty se odrazily v samotném oděvním průmyslu. Otevírají se nové módní domy, vycházejí časopisy o módě jako *Pražská móda*, *Akademické módní listy*, *Dámské Módní listy*, *Pařížský vkus*, *Elegantní Praha* atd., kde ženy nachází inspiraci pro svůj šatník. Vznikají profesionální reklamní agentury, které propagují módní firmy a jejich výrobky.⁷⁶

---

⁷² LENDEROVÁ, Milena, JIRÁNEK Tomáš, MACKOVÁ Marie. *Z dějin české každodennosti*. Univerzita Karlova: Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 109

⁷³ Tamtéž s. 108-109

⁷⁴ Kol. autorů. *Móda: Obrazové dějiny oblékání a stylu*. Knižní klub, 2013. s. 233-235

⁷⁵ UHALOVÁ, Eva. *Česká móda 1918-1938 elegance první republiky*. Praha: Olympia ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem Praha, 1996. s. 14.

⁷⁶ Tamtéž s. 17-45.

6 Vývoj odívání mezi lety 1918-1938

Do té doby oblíbené prvky secese náhle mizí ze šatníku žen a nastupuje, zejména městské módě, jednoduchost a praktičnost, často související s pracovními povinnostmi. Žena má v šatníku méně kousků, které kombinuje mezi sebou. Odpadá také nutnost nosit doplňky. Mění se i ideál ženské krásy. Žena již není zaneprázdňena jen starostmi o domácnost, ale dochází také do zaměstnání. Je tedy vděčna za každou úsporu času, která jí nová móda nabízí.⁷⁷

6.1 Móda 20. let

I přesto, že ještě lehce doznívá móda let minulých, 20. léta sebou přináší zásadní změnu – zkracování. Nejdříve ženy ukázaly kotníky a s postupem let i lýtka těsně pod kolena. Jak můžeme vidět na obrázku č. 1,⁷⁸ sukně jsou zkrácené do půli lýtek. Na obrázku č. 2⁷⁹ už jsou sukně zkrácené těsně pod kolena.⁸⁰

Obrázek č. 1
Dámské Módní listy 1920

Obrázek č. 2
Módní linie pláště.
Módní svět 5. 10. 1926

⁷⁷ SKARLANTOVÁ, Jana. Od fíkového listu k džínům. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 159-160.

⁷⁸ UHALOVÁ, Eva. Česká móda 1918-1938 elegance první republiky. Praha: Olympia ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem Praha, 1996. s. 59.

⁷⁹ Tamtéž s. 68.

⁸⁰ Tamtéž s. 50.

Objevovat se také začal nový styl tzv. český svéráz, který vycházel z lidových tradic a ukazoval národní uvědomění. Nosily se staré lidové kroje nebo některé jejich součásti. Ženy tím upozorňovaly na nově nabytou svobodu a příslušnost k Československu.⁸¹ Od roku 1920 se v módě začíná uplatňovat rovná linie nebo jen lehce zvýrazněný pas. Rozmáhají se šaty košilové, které jsou praktické a korespondují s životním stylem ženy meziválečné doby. Po celá 20. léta jsou v módě kožichy jakékoliv délky a materiálu. Dámy z bohatších vrstev nosily kožichy z pravé kožešiny, chudší ženy z umělého vlákna.⁸² Oblíbený materiál 20. let byl šifon, flanel, krepdešín, popelín a atlas.⁸³ Nově ženy poznaly také žoržet a umělé hedvábi.⁸⁴

Nová móda bez zbytečného zdůrazňování ženských křivek přinesla i nové trendy v oblasti vlasového stylingu. Trendy byly krátké účesy tzv. „na kluka“ a nosily se jednoduché klobouky připomínající pánské.⁸⁵ To můžeme vidět na obrázku č. 3.⁸⁶

Obrázek č. 3
 Modely z jarní přehlídky salonu Hany Podolské
 Elegantní Praha, duben 1925

⁸¹ Tamtéž s. 50.

⁸² Tamtéž s. 56.

⁸³ DUBCOVÁ, Naďa. Hana Podolská ve víru dějin. Naďa Dubcová, 2017, s. 46.

⁸⁴ SKARLANTOVÁ, Jana. Od fíkového listu k džínům. Praha: Grada Publishing, 1999. s. 161.

⁸⁵ Tamtéž s. 162.

⁸⁶ UCHALOVÁ, Eva. Česká móda 1918-1938 elegance první republiky. Praha: Olympia ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem Praha, 1996. s. 67.

Společnost poznávala i novou formu zábavy - tanec. Hojně se tančil foxtrot a charlestone. Tancovat chodili mladí, staří, chudí i bohatí. Dámy si dávaly velmi záležet na svých tanečních úborech. Šaty byly zdobené a přizpůsobené novým tanečním stylům (viz obrázek č. 4).

Obrázek č. 4
Šaty večerní z modrého, různě tónovaného žoržetu s korálkovými třásněmi.
Praha nebo Olomouc kolem 1925. UPM 82.381

Ve 20. letech 20. století se upustilo od korzetů a začalo se nosit pohodlné spodní prádlo. Většinou bylo vyrobeno z krepu nebo hedvábí a zdobeno krajkou. Také se objevily první podprsenky.⁸⁷ Druhá polovina 20. let se ještě o trochu víc přiblížila praktičnosti. Ženy nasadily kalhoty, saka, kravaty, ale vše tak, aby byla zachována jejich ženskost. Objevilo se také sportovní oblečení na lyže, horskou turistiku, tenis či cyklistiku.⁸⁸ (obrázek č. 5)⁸⁹

Obrázek č. 5
Šaty bílé tenisové s kalhotovou sukní. Brno, závod Hartmann, kol 1925. UPM i.č. 91.121
Sportovní kabátek. Praha, A. Roubíčková kol. 1925. UPM i.č. 86.431

⁸⁷ UCHALOVÁ, Eva. Česká móda 1918-1938 elegance první republiky. Praha: Olympia ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem Praha, 1996. s. 64.

⁸⁸ Tamtéž s. 67

⁸⁹ Tamtéž s. 67

6.2 Móda 30. let

Móda 30. let se oproti letům 20. vyznačuje hlavně návratem k ženskosti a větší formálnosti. Délka sukní se řídila denní dobou a každá dáma na úrovni musela mít jiný oděv na danou denní dobu – dopolední, odpolední, neformální, malý a velký večerní.⁹⁰

Do módy se vracejí dlouhé sukně a s nimi i dlouhé vlasy, které mají značit právě ženskost a eleganci. Sukně večerních rób jsou přiléhavé, lehce řasené, zdůrazňující pas a boky, jak můžeme vidět na obrázku č. 6.⁹¹ Často také bývají přepásané páskem. Ke splývavému střihu přibyl během 30. let i střih se širokou, tzv. „princeznovskou sukní“. K šatům je doporučeno nosit různé přehozy, kabátky a pelerinky.⁹²

Obrázek č. 6
Letní večerní toaleta z bílého imprimé taftu.
Rosenbaum, Praha 1933. UPM i.č. 72.570

Novinkou jsou také společenské kostýmky ušité z lamé či brokátu. Hitem vycházkové módy 30. let jsou kratší šaty s pláštěm či kabátkem. Letní oděv je šitý v jednoduchém stylu z lehkých materiálů. Častým doplňkem je kabelka s velkým množstvím příhrádek pro větší pohodlí. Nosí se také malé kloboučky a barety, které podtrhují ženinu krásu.⁹³

⁹⁰ SKARLANTOVÁ, Jana. Od fíkového listu k džínům. Praha: Grada Publishing, 1999. s. 171.

⁹¹ UCHALOVÁ, Eva. Česká móda 1918-1938 elegance první republiky. Praha: Olympia ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem Praha, 1996. s. 78.

⁹² Tamtéž s. 72.

⁹³ Tamtéž s. 80-87.

Na scénu se dostávají také plavky, které jsou již v prsní části tvarované. Začínají se objevovat i plavky dvoudílné.⁹⁴ (viz obrázek č. 7)⁹⁵

Obrázek č. 7
Eva 1. 5. 1938

Móda 30. let 20. století si zakládá především na kvalitním materiálu a detailně propracovaném střihu. Vrátil se trend dlouhých vlasů, převládaly výstřihy a odhalená záda. Každá příležitost měla svůj předepsaný oděv. Hitem byl dámský kostým, který si mohly dovolit jak ženy z bohatých vrstev, tak i ty z chudších poměrů. K módě 30. let patřilo i výrazné líčení a různé ozdoby do vlasů v podobě čelenek, hřebínků a sponek.⁹⁶

Módní desatero pro jaro 1930 (viz Obrázek č. 8):⁹⁷

Módní desatero pro jaro 1930

1. Pás pevně utvářený v pase; pokud jsou šaty bez pasu, přiléhají těsně k tělu a označují těsný pás nad boky.
2. Dělna sukni se řídí podle denní doby a příležitosti: sportovní oblek pod kolena, cestovní oblek 30 centimetrů nad zemí, městský společenský oblek 34 centimetrů nad zemí, odpolední společenský oblek 25 centimetrů nad zemí, večerní toaletka až ke kotníkům, plesová toaletka až k zemi.
3. Okraj rukávů je stejně dlouhý pro všechny obleky vyjma plesové toalety, které mohou být vzadu delší, prodloužený do vtečky.
4. Sukně jsou přiléhavé přes boky a rozléhají se nad kolena v seřazené záhyby u kostýmů a sportovních šatů, v široké serpentině u odpoledních a večerních šatů.
5. Blůza se nosí jen do sukni, podkasaná a přepásaná pasem. Anglická blůza nemá podmínkou: má i francouzský střih s ozdobou jabotu, knoflíčků, volánů, a tvoří někdy se sukni celkový oblek.
6. Anglické kostýmy oválnou na jaře ulici.
7. Plášť u ensemblu je buď dlouhý nebo tříčtvrtě. Oblíbený je i plášť rovný bez zvonu, ale doplněný pelerinkou dlouhou do páli zad.
8. Ozdobu šatů tvoří sádky, azury, plizovací volány a jaboty, ozdobné páry. Většinou nosičkou jsou volery, která se řídí u tužedo- vých šatů stejně jako u šatů odpoledních a večerních.
9. Líčky: fantazie, imprinted, žoržetdouble, pique-lavable. Barvy: modrá, černá, zelená v kombinacích: bílá-černá, hnědá-bílá, modrá-bílá, hnědá-beige, černá-zelena. Novinkou je systém různé barvy, kterou přináší Patou, a tmavě vínová.
10. Klobouky slamené: hlavy nízké a široké, střechy klopené u angl. facos, u odpoledních klobouků oblíbená forma holandských čepiček. V oblíbené jsou exotické slány.

Obrázek č. 8

⁹⁴ Tamtéž s. 85.

⁹⁵ Tamtéž s. 83.

⁹⁶ Tamtéž s. 72-95.

⁹⁷ Tamtéž s. 73.

7 Slavné módní salony první republiky

7.1 Modelová a dům Hanny Podolské

Hana Podolská, vlastním jménem Johanna si společně se svým manželem kreslířem Viktorem Podolským v roce 1915 pronajala prostory ve Vodičkově ulici v Praze, kde o dva roky později společně otevřeli módní salon s názvem „Hanna Podolská, módní síň pro dámy“.⁹⁸ Byl to jeden z prvních módních salonů, který v roce 1920 uspořádal módní přehlídku s živými modelkami. Pro velký úspěch se pak přehlídky opakovaly i několikrát do roka.⁹⁹

Hlavní návrhářkou v salonu Hanny Podolské byla Hedvika Vlková, ostatní práci zajišťovaly švadleny, kterých si Podolská velmi vážila. Skvělou pověst salonu podporovala Podolská také reklamou v novinách.¹⁰⁰

Oblíbenost módního salonu Hanny Podolské stvrzuje fakt, že její klientky byly hlavně z řad významných československých osobností. Oblékala například herečku Adinu Mandlovou a první dámu Hanu Benešovou. Obě ženy byly považovány za módní ikony první republiky. Šila také pro Elišku Junkovou, Lídu Baarovou, Hanu Vítovou, Natašu Gollovou i manželku Tomáše Bati.¹⁰¹ Módní salon Hany Podolské se jako jeden z mála zaměřoval vedle výroby krejčovské také na výrobu kožešinovou a modistickou.¹⁰²

Po vypuknutí 2. světové války bylo kvůli nedostatku materiálu těžké salon udržet nad vodou. Mnoho zákaznic muselo odjet do koncentračních táborů a závod neprosperoval. I přesto ho Hanna Podolská tehdy už s jejím synem a jeho ženou, kteří se stali jejími společníky, udržely a po válce chtěli pokračovat tam, kde skončili.¹⁰³

Po válce však převzali moc komunisté a salon Hanny Podolské byl roku 1948 znárodněn a Podolská zde působí až do roku 1954 už jen jako řadová zaměstnankyně. Od téhož roku se mění i název na Modelový dům Eva. Ten působí do roku 1991 a poté navždy zaniká.¹⁰⁴

---

⁹⁸ DUBCOVÁ, Naďa. Hana Podolská ve víru dějin. Naďa Dubcová, 2017. s. 19-20.

⁹⁹ UCHALOVÁ, Eva a kol. Pražské módní salony/Prague fashion houses 1900-1948. Praha: Uměleckoprůmyslové museum, 2011. s. 171-172.

¹⁰⁰ DUBCOVÁ, Naďa. Hana Podolská ve víru dějin. Naďa Dubcová, 2017. s. 20.

¹⁰¹ Tamtéž s. 24-25.

¹⁰² UCHALOVÁ, Eva. Česká móda 1918-1938 elegance první republiky. Praha: Olympia ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem Praha, 1996. s. 22.

¹⁰³ DUBCOVÁ, Naďa. Hana Podolská ve víru dějin. Naďa Dubcová, 2017. s. 41-42.

¹⁰⁴ Tamtéž s. 42-43.

7.2 Modelový dům Arnošky Roubíčkové

Módní dům Arnošky Roubíčkové patří k nejznámějším módním salonům v Praze a navazuje na rodinnou tradici. Krejčovský závod na dámskou konfekci byl založen samotnou Arnoškou v roce 1910, kdy se objevil v pražském adresáři. Na Praze 2 měl závod sedm krejčovských a dvě kožešnické dílny.¹⁰⁵

I přes pouze základní vzdělání a soukromou školu v Praze se jí v podnikání velmi dařilo a oblíbenost jejího módního salónu během první světové války prudce vzrůstala. Jako jedna z prvních se vydala načerpat inspiraci až do Paříže.¹⁰⁶

Hlavní kreslíčky módního salónu Arnošky Roubíčkové byly její dvě dcery Adéla a Helena Roubíčkovy. Výraznější však byla Adéla, která s matkou po konci první světové válce dokonce jezdila na módní přehlídky do Paříže, kde čerpala inspiraci a překreslovala modely, které na modelkách viděla. Adéla také pravidelně publikovala v časopise *Elegantní Praha*.¹⁰⁷

Salon Arnošky Roubíčkové se orientoval hlavně na společenské šaty, sportovní oděvy a kožešiny. Z přehlídek, které Arnoška pořádala, byla cítit inspirace právě pařížskou elegancí a jednoduchostí.¹⁰⁸ Pařížský vliv se projevil i roce 1925, kdy vybudovala Arnoška v paláci Koruna moderní módní salon, kde nechyběly ani šatny a oblékárny pro modelky.¹⁰⁹

S příchodem 2. světové války byla Arnoška Roubíčková převezena do koncentračního tábora terezín, kde později i zahynula.¹¹⁰ Modelový dům dostal v roce 1940 na starost zaměstnanec Arnošky Roubíčkové Karl Kraus, který v roce 1943 nechává oficiálně ukončit jeho činnost.¹¹¹

---

¹⁰⁵ UCHALOVÁ, Eva. Česká móda 1918-1938 elegance první republiky. Praha: Olympia ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem Praha, 1996. s. 20.

¹⁰⁶ UCHALOVÁ, Eva a kol. Pražské módní salony/Prague fashion houses 1900-1948. Praha: Uměleckoprůmyslové museum, 2011. s. 202.

¹⁰⁷ UCHALOVÁ, Eva. Česká móda 1918-1938 elegance první republiky. Praha: Olympia ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem Praha, 1996. s. 20.

¹⁰⁸ UCHALOVÁ UCHALOVÁ, Eva a kol. Pražské módní salony/Prague fashion houses 1900-1948. Praha: Uměleckoprůmyslové museum, 2011. s. 204-208.

¹⁰⁹ UCHALOVÁ, Eva. Česká móda 1918-1938 elegance první republiky. Praha: Olympia ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem Praha, 1996. s. 20.

¹¹⁰ DUBCOVÁ, Naďa. Hana Podolská ve víru dějin. Naďa Dubcová, 2017. s. 42.

¹¹¹ UCHALOVÁ, Eva a kol. Pražské módní salony/Prague fashion houses 1900-1948. Praha: Uměleckoprůmyslové museum, 2011. s. 211.

7.3 Modelový dům Rosenbaum

Zakladatelem módního domu Rosenbaum na Národní třídě č. 17 je Oldřich Rosenbaum, syn Elišky Rosenbaumové, která vedla výrobu a obchod s dámskou konfekcí na Praze 2. Ze zcela běžného salónu se během krátké doby stal luxusní módní salon s váženou klientelou. U Rosenbauma si nechávali šít oděvy herečky, manželky diplomatů a vlivných podnikatelů ze všech koutů Evropy.¹¹² Za velký úspěch Rosenbaum považoval, že se jeho hlavní modelkou stala herečka Adina Mandlová.¹¹³

Hlavní kreslíčkou se stala Kristina Mayerová, ke které později přibyla i její švagrová Zdeňka Fuchsová-Mayerová, ta zároveň spolupracovala s módním časopisem *Eva a Vkus*, kde publikovala svoje návrhy. Nejméně dvakrát ročně jezdil Oldřich Rosenbaum společně se Zdeňkou Fuchsovou-Mayerovou pro inspiraci do Paříže, z čehož následně vznikaly jejich vlastní kolekce.¹¹⁴

I když by se mohlo zdát, že byl Oldřich Rosenbaum vedením salonu velmi zaneprázdněn, nevlastnil pouze ten. Otevřel také prodejnu s parfémů, kamenný obchod s hotovými oděvy a dokonce prodejnu s obuví.¹¹⁵

Před 2. světovou válkou se Oldřich rozhodl přestěhovat do jeho milované Paříže, kde si otevřel pobočku módního domu Rosenbaum pod názvem *Styl*, která pokračovala v tradici až do roku 1922, kdy zanikla.¹¹⁶ V Čechách ukončil Modelový dům Rosenbaum působení v roce 1954.¹¹⁷

---

¹¹² UCHALOVÁ, Eva. Česká móda 1918-1938 elegance první republiky. Praha: Olympia ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem Praha, 1996, s. 20.

¹¹³ KABÁTOVÁ, Zita. Moje první republika. Čechtice: BVD, 2007, s. 124.

¹¹⁴ UCHALOVÁ, Eva. Česká móda 1918-1938 elegance první republiky. Praha: Olympia ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem Praha, 1996, s. 20-21.

¹¹⁵ UCHALOVÁ, Eva a kol. Pražské módní salony/Prague fashion houses 1900-1948. Praha: Uměleckoprůmyslové museum, 2011, s. 109.

¹¹⁶ UCHALOVÁ, Eva a kol. Pražské módní salony. Praha: Uměleckoprůmyslové museum, 2011, s. 109-110.

¹¹⁷ UCHALOVÁ, Eva a kol. Pražské módní salony/Prague fashion houses 1900-1948. Praha: Uměleckoprůmyslové museum, 2011, s. 111.

8 Módní ikony meziválečného období

8.1 Adina Mandlová

Herečka, módní ikona, hlavní manekýnka modelového domu Rosenbaum a blízká kamarádka Hanny Podolské, to je Adina Mandlová. Adina Mandlová, vlastním Jarmila Anna Františka Marie Mandlová, se narodila Janovi a Anně Mandlovým 28. ledna 1910 v Mladé Boleslavi.

Adina byla vychovávána především otcem, který ji velmi rozmazloval. To matka nerada viděla. Byla vedena ke hře na hudební nástroje a k divadlu. Když v jejích osmi letech její milovaný otec zemřel, zůstala jen s maminkou a sourozenci.

Adina se netajila tím, že škola pro ni nebyla to pravé. Když pak v páté třídě přecházela na reálku, vydržela tam jen dva roky a musela přestoupit. Už od mala byla velmi svérázné povahy a tvrdě odmítala autority. V jejích 16 letech se seznámila s vojákem, do kterého se zamilovala, nechala školy a utekla s ním z Mladé Boleslavi. Školu tak ukončila bez maturity a nakonec i bez přítele, který se s ní rozešel. Nový přítel její matky jí zařídil dvouleté studium jazyků v Paříži, kde přišla do jiného stavu a musela na potrat. Ale ani Francie nebylo nic pro ni a vrátila se zpět do Prahy.

V Praze se živila jako manekýna u Hanny Podolské, která se stala i její blízkou přítelkyní, a také u Oldřicha Rosenbauma. Díky tomu si ji všimli lidé od filmu a dostala první malou roli. Adina toužila být slavná. K tomu ji pomohl herec a režisér Hugo Haas, kterého natolik okouzila, že ji pomohl do hlavní role v komedii *Život je pes*, 1933. Hugo Haas začal obsazovat Adinu do filmů, na kterých spolupracoval.

Její sláva stoupala a začali si jí všímat režiséři, jako byl Martin Frič nebo Otakar Vávra. Za jeden rok stihla natočit i 9 filmů.

Po rozchodu s Hugo Haasem absolvovala druhý potrat, když čekala dítě s hereckým kolegou Vladimírem Šmeralem. Adina byla známá svými zálety s bohatými muži. Největší hereckou slávu zažila až po roce 1939, kdy byla obsazena právě Martinem Fričem do filmů *Kristián* a *Hotel Modrá hvězda*.

Za 2. světové války se „paktovala“ s Němci, s nimiž točila i německé filmy. Po válce byla často vyslýchána a nakonec i obžalována a odsouzena na základě retribučního dekretu. Československá společnost ji vyloučila a chvíli pracovala jako dělnice v továrně. Přes Josefa Kočárka, za kterého se provdala, se dostala do Velké Británie, kde chtěla pokračovat v herectví. Tam se ale bohužel neprosadila.

V Anglii se seznámila se zámožným homosexuálem Benem Pearsonem, jehož si i vzala. V Anglii prodávala v obchodě a zkoušela se stát sochařkou, to se jí nepovedlo. V roce 1968 se Adina vrátila zpět do Prahy, kde odmítla hrát roli v Hello Dolly. Po návratu zpět do Velké Británie se s Benem přestěhovali na Maltu a posléze do Kanady. V roce 1991 zemřel její manžel Ben a Adina se rozhodla vrátit zpět do Prahy, kde nakonec i ve věku 81 let zemřela.¹¹⁸

Adina Mandlová nebyla jen svéráznou herečkou, ale také módní ikonou. Ve 30. letech patřila mezi nejlépe oblékané herečky.¹¹⁹ Šaty si nechávala šít Adina v módních salonech Rosenbaum, a jak můžete vidět na obrázku č. 10,¹²⁰ také u Hanny Podolské. Oba tyto modelové domy patřily k těm nejluxusnějším v Praze.¹²¹

Obrázek č. 10
Adina Mandlová ve filmu Kristián.
Toaleta z módního domu Hana Podolská. 1939

¹¹⁸ ROTA, GIOVANNI. ADINA MANDLOVÁ CZECH MOVIE STAR [online], 2020-[cit. 2020-07-28]. Dostupné z YOUTUBE: <https://www.youtube.com/watch?v=mzkyqGDrmtU>

¹¹⁹ DUBCOVÁ, Naďa. Hana Podolská ve víru dějin. Naďa Dubcová, 2017. s. 19-20.

¹²⁰ UCHALOVÁ, Eva. Česká móda 1918-1938 elegance první republiky. Praha: Olympia ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem Praha, 1996. s. 10.

¹²¹ Tamtéž s. 22.

8.2 Hana Benešová

Anna Vlčková, později Hana Benešová se narodila 16. července 1885. Pocházela z velmi chudých poměrů, ale díky její tetě mohla v roce 1905 studovat v Paříži, kde se seznámila s jejím budoucím manželem Edvardem Benešem, který jí také překřtil na Hanu. I přes nesouhlas rodiny se v listopadu v roce 1909 Hana za Edvarda provdala.

Hana Edvarda velmi podporovala ve všem, co dělal, a za první světové války byla dokonce kvůli jeho práci několikrát zatčena. Tři roky se manželé neviděli. Po vzniku Československa se Edvard Beneš stává ministrem zahraničních věcí a společně s Hanou žijí rok v Paříži.

Po návratu do Prahy hledali Benešovi místo, kde by mohli trávit léto, to našli v Sezimově Ústí. V roce 1935 po jmenování Edvarda Beneše prezidentem se Hana Benešová stala první dámou. Ve společnosti byla vždy velmi oblíbenou.

Když byl v roce 1938 Edvard Beneš donucen uznat Mnichovskou dohodu, odstěhovali se manželé Benešovi do Londýna. Po válce se vrací zpět na Pražský hrad, případně do Sezimova Ústí. Hana prodělala několik samovolných potratů, a tak neměli manželé Benešovi děti. Edvard Beneš umírá v září 1948 na mrtvici. Hana se s tím velmi špatně vyrovnávala a od té doby žila v ústraní v Praze ve svém bytě a v Sezimově Ústí. Hana umírá v roce 1984. Dožila se 89 let.¹²²

Hana Benešová byla známá svým vytříbeným vkusem pro módu (viz obrázek č. 11)¹²³. Milovala francouzskou eleganci a často si nechávala dovážet róby až z Paříže. Uměla rafinovaně ukázat ženskou krásu. Ráda nosila klobouky a doplňky, jako byly brože a květiny. Milovala kožichy z pravé kožešiny a dokonce vlastnila jeden, který byl vyroben z opice.

Obrázek č. 11
Hana Benešová

Jejímu stylu se snažila vyrovnat třeba i pozdější první dáma Marta Gottwaldová.¹²⁴

¹²² BROŽ, Radek. STALA SE MÓDNÍ IKONOU A VZOREM PRO VŠECHNY PRVNÍ DÁMY. OSUDOVÉ ŽENY: HANA BENEŠOVÁ. [online]. 20. května 2018-[cit. 2020-07-28]. Dostupné z Český rozhlas: <https://dvojka.rozhlas.cz/stala-se-modni-ikonou-a-vzorem-pro-vsechny-prvni-damy-osudove-zeny-hana-benesova-7448440>

¹²³ ZÍDEK, Petr. Hana Benešová: neobyčejný příběh manželky druhého československého prezidenta (1885-1974). Praha: Knižní klub, 2014, s. 83.

¹²⁴ HOLCOVÁ, Renáta. Naše první dámy, 2. díl: Hana Benešová – styl ji záviděla i Marta Gottwaldová. [online]. 20. března 2020-[cit. 2020-07-28]. Dostupné z MODACZ: <https://www.moda.cz/a/nase-prvni-damy-2-dil-hana-benesova---styl-ji-zavidela-i-marta-gottwaldova--23136>

Hana Benešová také často navštěvovala salon Hanny Podolské, která o ní řekla: „Velkou radost jsem měla z návštěv paní Hany Benešové, manželky ministra zahraničí, později prezidenta republiky. Moc dobře se pro ni šilo, byla štíhlá, postavu měla souměrnou.“¹²⁵

8.3 Lída Baarová

Lída Baarová, rozená Ludmila Babková, se narodila 7. září 1914 v Praze. Její otec pracoval jako úředník a matka byla operní zpěvačka a klavíristka. Lídu od mala zajímalo herectví, a tak se rozhodla pro studium divadelní konzervatoře. Tu však nedostudovala. Přes matku se však dostala do hereckých kruhů a v roce 1931 jí obsadil režisér Miroslav Josef Krňanský do filmu *Kariéra Pavla Čamrady*. To odstartovalo její kariéru a stala se vyhledávanou herečkou.¹²⁶

Lídina cílevědomost a talent vedl k tomu, že v roce 1935 debutovala v německém filmu *Barkarola*, který slavil úspěch na poli německé i českém.¹²⁷

Kariéru Baarové velmi ovlivnil vztah s ženatým ministrem německé propagandy Josephem Goebbelsem, za kterým se dokonce přestěhovala. Těsně před začátkem 2. světové války ji bylo samotným Hitlerem, který vztah Baarové s Goebbelsem neschvaloval, zakázáno v Německu hrát, a tak prchá zpátky do Prahy.¹²⁸

V roce 1942 dostala Baarová nabídku točit film v Itálii, kterou přijala. Naučila se italsky a v roli excelovala.¹²⁹ Po návratu do Prahy byla v roce 1945 zadržena a strávila rok a půl ve vězení.¹³⁰

Poté emigrovala a do Československa, resp. České republiky, se pak už téměř nevracela, a to ani po roce 1989. 27. října 2000 Baarová umírá na Parkinsonovu nemoc v rakouském Salzburgu.

Baarová, ve své době hvězda filmového plátna, byla často zvaná na večírky a musela reprezentovat. Milovala módu a byla považována ve své době za módní ikonu. Měla dokonalou postavu a krásnou tvář. Stala se i tváří několika značek - *Praga Baby*.

---

¹²⁵ DUBCOVÁ, Nad'a. Hana Podolská ve víru dějin. Nad'a Dubcová, 2017. s. 24-25.

¹²⁶ MOTL, Stanislav. Lída Baarová & Joseph Goebbels: prokletá láska české herečky a ďáblova náměstka. Praha: Eminent, 2009, s. 80-85.

¹²⁷ Tamtéž s. 24-30.

¹²⁸ BAAROVÁ, Lída: Života sladké hořkosti. Praha: Sfinga, 1992, s. 90-110

¹²⁹ Tamtéž s. 146-148.

¹³⁰ BAAROVÁ, Lída: Útěky, Československý spisovatel, Praha, 2008, s. 42-44.

Často navštěvovala salon Hanny Podolské, kterou považovala Lída za svou dvorní návrhářku.¹³¹

Byla československou průkopnicí dvojdílných plavek, ve kterých si zahrála ve filmu *Švadlenka* v roce 1936 (viz obrázek č. 12).¹³²

Obrázek č. 12
Lída Baarová ve filmu *Švadlenka*

---

¹³¹ BAAROVÁ, Lída. *Života sladké hořkosti*. Praha: Sfinga, 1991. s. 18-24.

¹³² KYBALOVÁ, Ludmila. *Od "zlatých dvacátých" po Diora*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, s. 80.

9 Závěr

Začalo to svobodou, kdy okolnosti první světové války daly vzniknout samostatnému státu Československo. Prezidentem nově vzniklé republiky se stal Tomáš Garrigue Masaryk a i díky němu se ženám otevřely možnosti, o kterých se jim do té doby ani nezdálo. Ženy přestaly být jen matkami, manželkami a hospodyňkami, ale začaly častěji studovat na univerzitách, pracovaly na pozicích, které byly dříve určeny jen mužům, začaly být aktivní v politice, načež získaly i volební právo, sportovaly.

Žena první republiky byla jiná, než žena před první republikou, a to se odrazilo i v oděvním průmyslu. Začaly vznikat nové módní domy, vycházet časopisy, které se věnovaly čistě odívání. Větší vliv měla také reklama, která nabízela ženám nejmodernější „kousky“.

Největší změnu v odívání zaznamenaly 20. léta 20. století, která byla z hlediska módy revoluční. S tím byla spojená i změna ideálu ženské krásy. Zkracovaly se nejen sukně, ale i vlasy. Moderní žena měla vlasy krátké, ale upravené, štíhlou, sportovní postavu a žila aktivním životem.

První republika dala vzniknout – mj. v souvislosti s rozvojem kinematografie - i několika módním ikonám, jako byly herečky Adina Mandlová, Lída Baarová nebo pozdější první dáma Hana Benešová a další...

Ženskou emancipaci a její vliv na módní odívání za první republiky jsem si vybrala hlavně z důvodu, že se mi móda první republiky velmi líbí.

Tato práce je spíše prací obecnou a další bádání by mohlo být zaměřeno na diferenciaci oblékání vyšší a nižší vrstvy, kdy se ženy z nižší vrstvy chtěly vyrovnat těm z vyšší a byly velmi originální a nápadité ve vytváření módních oděvů.

Seznam použité literatury a zdrojů

Literatura

- BAAROVÁ, Lída: Útěky, Československý spisovatel, Praha, 2008.
- BAAROVÁ, Lída: Života sladké hořkosti. Praha: Sfinga, 1992.
- BAHENSKÁ, Marie, Libuše HECZKOVÁ a Dana MUSILOVÁ. Ženy na stráž!: české feministické myšlení 19. a 20. století. Praha: Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, 2010.
- BAHENSKÁ, Marie. Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělání a ženské spolky v Praze v 19. století. Praha: Libri, 2005.
- BAHENSKÁ Marie, MALÍNSKÁ Jana (edd.). Ženy a politika (1890-1938). Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i., 2014.
- CUHRA, Jaroslav. České země v evropských dějinách IV: Od roku 1918. Praha, 2006.
- DUBCOVÁ, Nad'a. Hana Podolská ve víru dějin. Nad'a Dubcová, 2017.
- FIRT, Julius. Knihy a osudy. Brno: Atlantis, 1991.
- HÁJKOVÁ, Dagmar, HORÁK, Pavel (eds.). Republika československá 1918-1938. NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008.
- HAVELKA, Miloš. Spor o smysl českých dějin. Praha: TORST, 1995.
- CHARVÁT, Jaroslav. Světové dějiny. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967.
- HENDRYCHOVÁ, Soňa. Z historie feminismu v českých zemích. In Společnost žen a mužů z aspektu gender. Praha: Open Society Fund, 1999.
- HEYWOOD, Andrew. Politologie. Praha: Eurolex Bohemia, 2004.
- JANDOUREK, Jan. Úvod do sociologie. Praha: Portál, 2003.
- KABÁTOVÁ, Zita. Moje první republika. Čechtice: BVD, 2007.
- KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918-1938). 1. díl. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929). Praha: Libri, 2000.
- KLIMEK, Antonín. Vítejte v první republice. Praha: Havran, 2003.
- Kol. autorů. Móda: Obrazové dějiny oblékání a stylu. Knižní klub, 2013.
- KUTNOHORSKÁ, Jana. Historie ošetrovatelství. Praha: Grada, 2010.
- KYBALOVÁ, Ludmila. Od "zlatých dvacátých" po Diora. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009.
- LENDEROVÁ, Milena. ed. Žena v českých zemích od středověku do 20. století. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009.

- LENDEROVÁ, Milena, JIRÁNEK Tomáš, MACKOVÁ Marie. Z dějin české každodennosti. Univerzita Karlova: Nakladatelství Karolinum, 2017.
- LENDEROVÁ, Milena. K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století. Praha, 1999.
- LOVČÍ, Radovan. Alice Garrigue Masaryková - Život ve stínu slavného otce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007.
- MALÍNSKÁ, Jana. Do politiky prý žena nesmí – proč?: vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století. Praha: Slon, 2005.
- MASARYK. G. Tomáš. Mnohoženství a jednoženství. Praha: nakl. I. Kočí, 1925.
- MASARYKOVÁ, Alice. Dětství a mládí. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994.
- MOTL, Stanislav. Lída Baarová & Joseph Goebbels: prokletá láska české herečky a ďáblova náměstka. Praha: Eminent, 2009.
- MUSILOVÁ, Dana. Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939. České Budějovice, 2007.
- NOVOTNÁ, Klára. „Matka na svých rukou chová celý svět.“ Dámský spolek Ludmila v Českých Budějovicích a jeho dívčí výchovavací ústavy (1885-1950). České Budějovice, 2011. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Historický ústav.
- PEROUTKA, Ferdinand. Budování státu. Praha: Lidové noviny, 1991.
- PETRUSEK, Miloslav a kol. Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996.
- SECKÁ, Milena. Americký klub dam: krůček k ženské vzdělanosti. Praha: Národní muzeum, 2012.
- SKARLANTOVÁ, Jana. Od fíkového listu k džínům. Praha: Grada Publishing, 1999.
- SKILLING, H, G. Matka dcera, Charlotta a Alice Masarykovy. Praha: Gender Studies o. p. s., 2001.
- UCHALOVÁ, Eva. Česká móda 1918-1938 elegance první republiky. Praha: Olympia ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem Praha, 1996.
- UCHALOVÁ, Eva a kol. Pražské módní salony/Prague fashion houses 1900-1948. Praha: Uměleckoprůmyslové museum, 2011.
- VALDROVÁ, Jana. ABC feminismu. Brno: Nesehnutí, 2004.
- VALDROVÁ, Jana. Gender a společnost: (vysokoškolská učebnice pro nesociologické směry magisterských a bakalářských studií). Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006.
- VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Eliška Krásnohorská. Praha: Melantrich, 1987.

VODÁKOVÁ, Alena a Olga. Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003.

ZÍDEK, Petr. Hana Benešová: neobyčejný příběh manželky druhého československého prezidenta (1885-1974). Praha: Knižní klub, 2014.

Internetové zdroje

BROŽ, Radek. STALA SE MÓDNÍ IKONOU A VZOREM PRO VŠECHNY PRVNÍ DÁMY. OSUDOVÉ ŽENY: HANA BENEŠOVÁ. [online]. 20. května 2018-[cit. 2020-07-28]. Dostupné z Český rozhlas: <https://dvojka.rozhlas.cz/stala-se-modni-ikonou-a-vzorem-pro-vsechny-prvni-damy-osudove-zeny-hana-benesova-7448440>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, Gender: Základní pojmy. [online], 2016-[cit. 2020-07-29]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/gender/gender_pojmy

HOLCOVÁ, Renáta. Naše první dámy, 2. díl: Hana Benešová – styl ji záviděla i Marta Gottwaldová. [online]. 20. března 2020-[cit. 2020-07-28]. Dostupné z MODACZ: <https://www.moda.cz/a/nase-prvni-damy-2-dil-hana-benesova---styl-ji-zavidela-i-marta-gottwaldova--23136>

KADLECOVÁ, Markéta. Františka Plamínková: zapomenutá bojovnice. Fórum 50%. [online], 22.6. 2007-[cit.2020-07-19]. Dostupné z: <http://padesatprocent.cz/cz/frantiska-plaminkova-zapomenuta-bojovnice>

ROTA, GIOVANNI. ADINA MANDLOVÁ CZECH MOVIE STAR. [online], 2020-[cit.2020-07-28]. Dostupné z YOUTUBE: <https://www.youtube.com/watch?v=mzkyqGDrmtU>

Washingtonská deklarace z 18. října 1918. [online], 27. 10. 2004 – [cit. 2020-07-29]. Dostupné z Britské listy: <https://legacy.blisty.cz/art/20262.html>